

De redactie nodigt lezers uit boeken te recenseren voor deze rubriek

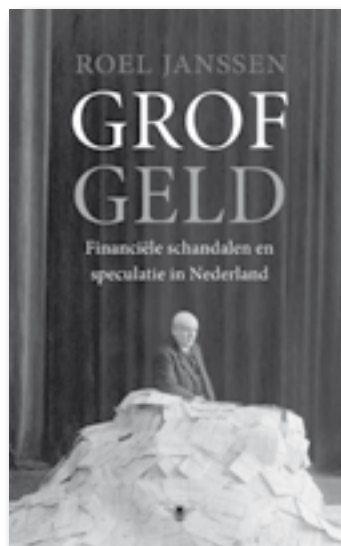
Wie dacht dat misstanden in de geldhandel een product zijn van doorgedraaid modern kapitalisme komt bedrogen uit. De bankencrisis, piramidespelen en ander verdacht financieel gegochel hebben een geschiedenis. Of deze echter zo "typisch Nederlands" is als auteur Roel Janssen beweert in *Grof geld*, valt nog te bezien.

Grof geld bestaat uit zeventien hoofdstukken met chronologisch geordende financiële schandalen in Nederland. Te beginnen in het jaar 29 met een lening van de Romeinse slaaf Carus en eindigend in 2009 met de speculant Louis Reijtenbagh. Daartussen komen de hoogtepunten uit de bedenkelijke activiteiten in de Nederlandse financiële geschiedenis voorbij. Zo leren we over Isaac

Lemaire, die in de vroege zeventiende eeuw als een van de eerste beleggers in de geschiedenis *short* ging door leugens te verspreiden over de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) terwijl hij zelf op tegenvallende resultaten speculeerde. Lemaire, ooit een van de grootste investeerders in de VOC, verloor met deze tactiek overigens zijn hele fortuin.

Of wat te denken van de Tulpenmanie? Inmiddels is deze zeventiende-eeuwse speculatieve waanzin een verplichte referentie zodra een financiële zeepbel uiteen dreigt te spatten, zoals momenteel met sociale-mediabedrijven als Facebook en Twitter waarvan de ingeschatte waarde keer op keer met miljoenen naar boven wordt bijgesteld zonder dat precies aantoonbaar is waarop deze waardevermeerdering is gebaseerd. In 1636 en 1637 gebeurde iets vergelijkbaars met Nederlandse tulpenbollen. De prijzen ervan stegen in een paar maanden tot krankzinnige hoogtes. Een pond Gheele Croonen, een huis-tuin-en-keukentulp, kostte in september 1636 nog twintig gulden. In 1637 liep dit op tot 1200 gulden. Voor een bol van de befaamde *Semper Augustus* betaalde een anonieme investeerder 10.000 gulden. Voor dat bedrag had deze speculant ook een Amsterdams grachtenpand kunnen kopen. Had hij dat maar gedaan. De prijzen voor tulpen maakten op 3 februari 1637 een vrije val.

Grof geld is dankzij de anekdotische opzet een vermakelijk boek. Janssen, voormalig economisch redacteur bij NRC Handelsblad en winnaar van de Gouden Strop voor zijn thriller *De tiende vrouw*, is een begenadigde verteller. Met veel verstand van zaken leidt hij de lezer langs eeuwen financiële geschiedenis. Janssen heeft echter een hoger doel dan vermaken. Hij wil met *Grof geld* aantonen dat de gebeurtenissen die de afgelopen jaren in de financiële wereld zijn voorgevallen historische precedents hebben. Sterker nog: deze precedents waren vooral

Roel Janssen (2011) *Grof geld. Financiële schandalen en speculatie in Nederland*. Amsterdam: De Bezige Bij.

Nederlands. De Lage Landen als petrischaaltje voor financiële schandalen in de internationale geldhandel.

Janssen lijkt met deze stelling aan te sluiten bij een specifiek probleem van het recente nationale identiteitsdebat dat draait om de vraag: zijn wij de afgelopen tien jaar onze onschuld verloren? Ja, was in de media te lezen na de moord op Pim Fortuyn en Theo van Gogh en na de bankencrisis. Wij waren ooit spaarzame, protestante goedgezinden. Dat is nu voorbij. Onzin, werpt Janssen tegen. We waren altijd al verdacht. We moeten ons zelfs schamen, fluistert de schrijver de Nederlandse lezer tussen de regels door in de oren. Sla onze geschiedenis er maar op na: een

oopenstapeling van financiële schandalen.

Dit argument komt in dit boek niet volledig uit de verf. Thematische geschiedenis trekt zich nou eenmaal weinig aan van landsgrenzen. Zo omschrijft Janssen in zijn boek voornamelijk personen die de grenzen van het toelaatbare opzochten en overschreden. Deze voorbeelden zijn boeiend, maar er is a priori weinig Nederlands aan. Het is niet aannemelijk dat het buiten Nederland veel anders ging. Het feit dat mannen als de Engelsman Thomas Gresham en de import-Amerikaan Charles Ponzi eigen hoofdstukken krijgen, doet vermoeden dat een gelijksoortig boek ook over Amerika, Engeland of Frankrijk geschreven had kunnen worden. Wat resteert, is de constatering dat mensen al eeuwen de neiging hebben te grote risico's te nemen als hun gouden bergen worden beloofd. Ook dat vinden we niet alleen in Nederland.

Daarnaast heeft Janssen de definitie van financieel schandaal flink moeten oprekken om de eerste hoofdstukken in zijn nationale frame te laten passen en zo een geschiedenis van nul tot nu te voltooien. De vondst van een Romeinse schuldbekentenis is bijvoorbeeld van belang voor de geschiedenis van financiële systemen, maar met een schandaal heeft het weinig te maken. Vanaf de zestiende eeuw (hoofdstuk 5) sluiten de verhalen aan bij de bedoelingen van het boek. Hopelijk is de lezer dan niet afgehaakt, want Janssen komt vooral in de latere hoofdstukken in zijn element. Dan spat het vertelpzier van de pagina's en krijgt *Grof geld* trekken van de *pageturners* die Janssen eerder schreef.

MICHEL REINDERS

Onafhankelijk onderzoeker en historicus